varpinės pamatas (PR–ŠV), todėl manoma, kad žmonės čia palaidoti jau pastačius varpinę ar ankstesnį šioje vietoje stovėjusį pastatą. 0,5–2 m gylyje perkasoje 3 fiksuotas spėjamas varpinės griovimo sluoksnis – 0,4–1 m storio griuvenos, kuriose aptikta gotikinių, barokinių ir klasicistinių matmenų plytų ir jų fragmentų.

Atlikus žvalgomuosius tyrimus nustatyta, kad šioje Vilniaus vietoje susiformavęs ir suformuotas kultūrinis sluoksnis yra 2,15–2,6 m storio, o įgilintų objektų, statinių liekanų vietose jis dar storesnis. Kultūrinis sluoksnis datuotinas (XIV?) XV–XX a., tačiau tikslesniam datavimui charakteringų radinių ankstyviausioje sluoksnio dalyje neaptikta. XVII–XVIII a. dabartiniame skvere veikė kapinės, kurios stipriai apardytos tarybiniu laikotarpiu vykusių statybos darbų metu. Archeologinių tyrimų metu aptikta 19 apardytų XVII–XVIII a. datuojamų kapų, kuriuose iš viso aptikti bent 28 mirusiųjų palaikai (tyrimus atliko dr. J. Kozakaitė). Surasta daug žmonių kaulų iš suardytų kapų, kurie priklausė mažiausiai 11 individų. Tiriant aptikta XVII a. I puse datuotų mūrinių konstrukcijų – bernardinų vienuolyno varpinės fragmentas ir kryžiaus ar koplyčios pamato fragmentas. Vieno iš ieškotų pastatų liekanų aptikti nepavyko.

The Square near the Building Complex of the Bernardine Monastery and the Church of St. Anne in Vilnius

In 2017, a field evaluation was conducted in a square on Bernardinų Street near the Gothic building complex of the Bernardine monastery and the Church of St. Anne in the E part of Vilnius Old Town. There are plans to create a place for viewing the architectural complex at this currently undeveloped site and to conduct earthwork there. The square acquired its current shape during the Soviet era after large scale earthwork was conducted during the installation of underground utility lines. The former parish cemetery, at least two shrines, the Bernardine monastery bell tower, and a masonry wall were to be found in the square. Masonry buildings and structures had stood in the square since the 16th century. The investigation sought to discover the remains of masonry structures demolished in the 19th century. It was determined that the thickness of the cultural layer that had formed at this location in Vilnius is 2.15–2.6 m and even thicker at the sites of sunken objects and structures. The cultural layer dates to the (14th?) 15th–20th centuries but no finds characteristic of more precise dating were discovered in the earliest part of the layer. The cemetery, which was greatly disturbed in the Soviet era, was in active use in the present-day square during the 17th–18th centuries. Nineteen disturbed, 17th–18th-century graves (Fig. 1), which contained at least 28 individuals, were discovered during the investigation. A large number of human bones, which came from destroyed burials and had belonged to at least 11 individuals, were found. A masonry construction dating to the first half of the 17th century, i.e. a fragment of the Bernardine monastery bell tower, and a foundation fragment from a cross or shrine were also discovered.

Robertas Žukovskis,
Linas Girlevičius

Šv. Baltramiejaus bažnyčios ir Augustinų vienuolyno aplinka

Sklype Užupio g. 28, Vilniuje, numatyta atlikti pastatų rekonstrukciją ir įrengti požeminę automobilių stovėjimo aikštelę. Numatytųjų

žemės kasimo darbų vietoje atlikti žvalgomieji tyrimai, siekiant nustatyti archeologinę situaciją sklype, nes gretimuose sklypuose Užupio g. 26 ir 24 buvo aptinkama žmonių kaulų ir apardytų kapų. Iki šiol sklype vykdyti tyrimai (*ATL 2000 metais*, 2001, p. 269; *ATL 2003 metais*, 2004, p. 316) vertingos informacijos nesuteikė. 2005 ir 2007 m. atliekant žvalgymus į P nuo tiriamojo sklypo esančiame sklype Užupio g. 26, aptikta žmonių kaulų iš suardytų kapų. Manoma, kad XX a. statant esamus pastatus suardyti kapai galėję priklausyti Šv. Baltramiejaus bažnyčios kapinėms ir galėtų būti datuojami nuo XVII a. vidurio (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 481; *ATL 2007 metais*, 2008, p. 576).

1 pav. Žmonių kaukolės iš suardytų kapų perkasoje 1, XIX–XX a. datuojamoje duobėje. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 1. Human skulls from the destroyed burials in a 19th–20th-century pit in trench 1.

2 pav. Mažiausiai 4 sugijęs kirstiniai sužalojimai 40–49 m. vyro kaktos srityje. J. Kozakaitės nuotr.

Fig. 2. At least four healed cut lesions on the forehead area of a 40–49 year-old male.

2017 m. ištirtos 2 perkasos (5x2 m dydžio kiekviena), iš viso 20 m^2, priglaustos prie kiemo korpusų. ***Perkasoje 1*** po trinkelėmis ir sauso betono pagrindu tirtas pilkas gruntas su žvyro priemaiša ir žmonių kaulais. Kastame grunte aptikta ir XVII–XX a. datuojamų archeologinių radinių – buitinės ir statybinės keramikos fragmentų. Perkasos ŠR pakraštyje apie 25 cm gylyje aptiktas galbūt nesuardytas *kapas 1*, orientuotas PV–ŠR kryptimi. Atkastos ilgųjų kaulų dalys. Manoma, kad į perkasą pakliuvo tik apie 1/5 kapo, todėl perkasoje išpjova nebuvo daroma. 40–60 cm gylyje perkasoje pasiektas žvyro įžemis. Jame išryškėjo į perkasą patenkančių duobių dalys. Tiriant šias duobes nustatyta, kad jos suformuotos XIX ar XX a., o į jas buvo sumesti žmonių kaulai iš suardytų kapų (1 pav.). Vienoje iš duobių aptiktas retesnis osteologinis radinys – žmogaus kaukolė su sugijusiais kirstiniais sužalojimais (2 pav.). Šių duobių atsiradimas sietinas su šios miesto dalies urbanizavimu XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. ***Perkasoje 2*** situacija panaši kaip ir pirmojoje. Po dangomis ir pagrindais joms 30–40 cm gylyje pasiektas žvyro įžemis, perkasos vidurinėje dalyje aptiktas stipriai apardytas *kapas 2*. Šis kapas veikiausiai buvo orientuotas ŠR–PV kryptimi, mirusysis laidotas mediniame karste – išliko karsto PR kampo žymė įžemyje. Kastame grunte aptikta ir gana daug žmonių kaulų iš suardytų kapų. Įžemis perkasos 2 vietoje daugiausia perkastas XX a. vykusių statybos darbų metu. Dėl didelio jų gylio suformuoti perkasimai nebuvo iki galo ištirti.

Apibendrinant galima teigti, jog tiriant aptiktas 30–50 cm storio apardytas kultūrinis sluoksnis (su įgilintais objektais daugiau nei

2,1 m). Jis suformuotas XIX–XX a., tačiau jame esama ir archeologinio laikotarpio (XVII–XVIII a.) radinių, žmonių kaulų iš suardytų kapų. Žemiau kultūrinio sluoksnio esama į įžemį įgilintų objektų. Archeologinių tyrimų metu aptikti du apardyti XVII–XVIII a. kapai, santykinai daug žmonių kaulų iš suardytų kapų. Manoma, kad čia, Šv. Baltramiejaus bažnyčios ir 1644–1845 m. veikusio Augustinų vienuolyno aplinkoje buvusios kapinės stipriai apardytos XIX–XX a. pradžioje, šioje Vilniaus Užupio priemiesčio dalyje performuojant vietovės reljefą ir statant naujus pastatus.

In the vicinity of the Church of St. Bartholomew and the Augustinian monastery

A field evaluation (2 trenches, a total of 20 m^2) was conducted at the site of future construction work in the historical suburb of Užupis, Vilnius. Although the disturbed 30–50 cm (over 2.1 m at the site of sunken objects) thick cultural layer discovered during it had formed during the 19th–20th centuries, it also contained 17th–18th-century finds and human bones from destroyed burials (Fig. 2). Objects sunk into the natural soil were recorded below the cultural layer (Fig. 1). Two disturbed 17th–18th-century burials and a relatively large quantity of human bones from destroyed burials were found during the investigation. It is thought that the cemetery that existed in the vicinity of the Church of St. Bartholomew and the Augustinian monastery, which was in use during 1644–1845, was greatly disturbed during the 19th–early 20th century by landscaping and the construction of new buildings in this part of the Vilnius suburb of Užupis.